

FIGYELŐ

Az amerikai magyarság Népjogi Értekezlete

Május 2.-án tartotta Newyorkban az Egyesült Államok demokratikus magyarsága Népjogi Értekezletét, amelyen az U. S. A. minden vidékéről érkezett, különféle pártállású és szellemfrontokat képviselő magyar delegáltak nagyvonalú kísérletet tettek, hogy az egyetemes magyar népi érdekek programmszerű lerögzítésével lerakják az amerikai Magyar Népfront s egyben a magyar világfront alapkövét. Még ha a Népjogi Értekezlet célkitűzései nem is terjedtek volna túl az Egyesült Államokban élő magyarság problémakörén, akkor is a legnagyobb figyelmet érdemelné a dolgozó magyarok amerikai összefogását célzó ezen nagy megmozdulás, mert ne feledjük, hogy az U. S. A.-beli, közel egymilliós magyarság létszámával Románia és Csehszlovákia kisebbségi nyelvszigete után rangsorban a harmadik helyet foglalja el. Az amerikai magyar Népfront zászlóbontása azonban nem mozgott szűkebb területi kérdéseinek határai között, hanem a magyar kérdésnek egyetemes síkon történt s a Népfront történelmi perspektívába kapcsolt felvetésével úttörő szerepet teljesített. Az első nagy magyar népfronti megnyilvánulás előtt nem húnyhatnak szemet azok, akik a demokratikus Magyarország megteremtését foglalták programjukba.

Az amerikai után a franciaországi magyarság is hasonló értekezletet készít elő, sőt felvetődött annak is a gondolata, hogy általános, széleskörű demokratikus magyar világkonferenciát hívnak egybe, melyen a világ minden részén élő magyarság képviseltetné magát. Ez az összefogás olyan egyéniség vezérletével épülne, akinek a nevében a magyar demokrácia történelmi multja és jelenje találkozik. Károlyi Mihály zászlóbontása a Dózsák, Martinovicsok, Táncsicsok igazságot követelő népének nagy kilépése lesz a feudális, grófi magyar uralommal szemben. Ebben az összefogásban nem csak az amerikai egymilliós és a franciaországi ötvenezeres, hanem az utódállamokbeli három és félmilliós magyarságnak is részt kell vennie. Így alakulna ki egy csaknem ötmilliós új magyar nemzet élő vádként a „magyar” főurak elnyomó, nemzetölő uralma ellen.

Az amerikai magyar Népjogi konferencia elnöksége több pontban összefoglalt ajánlatot küldött a készülő magyar világkongresszusra.

Belpolitikai téren

1. Adjanak földet a hárommillió koldús parasztnak Magyarországon, a nagybirtokok felosztása és teljesen kielégítő földreform útján. Mentessék adóktól és minden egyéb fojtogató teherrel a harminc holdon aluli kisbirtokokat. Könnyítsék meg a törpebirtokosoknak a föld megműveléséhez szükséges eszközökkel való ellátását kamatmentes állami kölcsönök nyújtásával. Adjanak házhelyeket és támogassák a tisztességes emberi lakások felépítésére törekvő földműveseket.

2. Adjanak munkát, kenyeret az ipari munkásoknak. Béreiket

és munkafeltételeiket biztosítsák kollektív szerződések útján. Állapítsák meg a bérminimumot. Biztosítsák törvényen keresztül a negyvenórás munkahetet és kétheti fizetett szabadság jogát. Biztosítsák a szervezkedési és sztrájkjogot. Nyujtsanak segílyt, munkanélküli és társadalmi biztosítást. Legyenek törvényileg elismerve a szakszervezetek és üzemi tanácsok, mint a munkásságnak kizárólagos képviselői.

3. Gondoskodjanak a kisiparosok tervszerű foglalkoztatásáról, adósságaik, adóterheik csökkentéséről. Legyenek biztosítva társadalmilag. Hasonlóképen gondoskodjanak a kiskereskedőkről.

4. Gondoskodjon az állam a középosztály elhelyezéséről, az állások és munkaalkalmak igazságos elosztásáról. Orvosok, tanítók, ügyvédek védelméről.

5. Kulturális téren fokozottabb népnevelés minden vonalon, minden megkülönböztetés nélkül, biztosítva természetesen a nemzeti kisebbségek kulturális szabadságát. Vessenek véget mindenféle cenzúrának, biztosítsák a legteljesebb szólás, írás és sajtó, valamint gyülekezési szabadságot.

6. Politikai jogokat és ezen a téren szabadságot a magyar népnek. Állampolgársági jogot és jogegyenlőséget mindenkinek, aki öt éve az ország területén lakik. Általános, titkos választójog, fajra, nemre és nemzetiségre való tekintet nélkül. Aránylagos képviselet, a kerületek igazságos beosztását és igazságos választást. Szüntessenek meg minden megkülönböztetést és üldözést, bármely egyén, csoport, vagy politikai tevékenység miatt. Biztosítsák minden pártnak a törvényességét, szervezkedési és gyülekezési szabadságát. Senkit véleménye miatt ne üldözzenek. Szüntessenek be minden zsidóellenes uszítást és üldözést. Nyissák meg a börtönöket, adjanak amnesztiát minden politikai bebörtönözöttnek.

Külpolitikai téren

7. Békét minden szomszéd állammal és a velük való együttműködést a gyűlölködés és háború politikája helyett. Szakítson Magyarország a fasiszta államhatalmakkal, elsősorban az olasz fasizmussal és német hitlerizmussal, amelyeknek kalandorpolitikája Magyarországot és a magyar népet végveszélybe dönti. Együttműködést az összes demokratikus államokkal, egy demokratikus világharc kiépítésével. Helyet Magyarországnak a demokratikus, békés, haladó népek táborában. Megbékülést a környező utódállamokkal, Csehszlovákiával, Romániával, Jugoszláviával, a dunai államok gazdasági és politikai demokratikus szövetségének előkészítésével. Szembeállítani a dunai államok szövetségét a nemzetközi hatalomra törekvő fasizmussal. Szövetséget a dunai államok között a világbéke biztosításáért, a demokratikus Európáért. Magyarország és a magyar nép teljes gazdasági, politikai, valamint kulturális egységének és függetlenségének biztosítását ezen alakulaton belül.

8. A gazdasági és kulturális egyezmények megteremtését a

dunai államok közt, hogy egymás javait kicserélhessék és hogy közös gazdasági területet alkotva, lakosságuk, népük együttes boldog és békés életét előmozdíthassák. Politikai kapcsolatuk kimélyítését, a haladás, a demokrácia és a béke vonalán, hogy Európa békéje biztosíttassék és a különböző államok pusztító háborús érdekeket szolgáló terhe helyett gazdasági és kulturális jólétüket teremthessék meg. Minden országban általános amnesztiát és a politikai üldözések megszüntetését,

Az amerikai magyar Népjogi konferencia elnöksége.

Az Arktisz az emberiség szolgálatában. Március 22-én útrakészen, felszerelten állt négy négymotoros és egy kétmotoros repülőgép, hogy meghódítsa az Északi Sarkot. Az expedíció vezetője Schmidt Ottó tanár, a repülőosztagoké Vodopjanov, a bátor pilóta. Az expedíció még aznap elindult Kolmogoryba, onnan keresztül különböző állomásokon át április 19-én érkezett meg a Rudolf-szigetre, 900 kilométernyire az Északi Sarktól. Innen május 21-én reggel 5 órakor indultak el és 11 óra 35 perckor leszálltak az Északi Sarkon.

A Szovjet Köztársaságok maroknyi expedíciója megvalósítja az emberiség rég dédelgetett fantáziáját: kifűrkészi az Arktisz titkait és az emberiség szolgálátaba állítja az Északi Sarkot.

Ezúttal nem egy pillanatnyi, folytatás nélküli hőstetről vagy egy nyereszkezési célokból végrehajtott „bróvürstikliről” van szó, amely egy újabb rekorddal és egy újabb lobogóval gazdagítaná a repülés történetét, illetve az északi sarkvidék végtelen fehér jégmezőit. A szovjetexpedíciónak a Sarkvidéken áttelelő tagjai az elsők az emberiség történetében, akik huzamosabb időt fognak eltölteni az Északi Sarkon. Teendőjük, teljesítményüknek közvetlen jelentősége jóelőre elhatározott program végrehajtásából áll.

Elsősorban meteorológiai megfigyelésekkel foglalkoznak. Az Északi Sark a világ időjárásának „konyhája”. Az itteni légi és tengeri áramlatok döntő befolyás-

sal vannak a világ időjárásának kialakulására. Az expedíció rádiójelentései és kutatásai nyomán a világszerte létező meteorológiai intézetek pontosabban és hosszabb tartamra jósolhatják meg a „várható időt”. Ezenkívül az expedíció tanulmányozza a föld mágnesességét, a jégmozgás irányát és gyorsaságát, megméri a Jegestenger mélységét, megvizsgálja a különféle vízrétegek fizikai és vegyi tulajdonságait, tanulmányozza a sarkvidék állat és növényvilágát, röviden: az expedíció tudósai — egy távolabbi cél érdekében — megvizsgálják, hogy az életnek milyen formái lehetségesek a sarki tengerben. A távolabbi cél? Egy repülőállomás létesítése, amelyen három világrész — Európa, Amerika és Ázsia — repülőgépei fognak kikötni, hogy az ediginél hasonlíthatatlanul gyorsabb kapcsolatot létesítsenek e három földrész népei között, Moszkva—Szanfranciszkó: 32 óra, London—Tókió: 36 óra... Házak, szállodák, kórház... Város az Északi Sarkon!

De ne kalandozzunk ilyen messzire. A szovjetexpedíció teljesítménye elég csodálatos. Hogy ez a teljesítmény lehetővé váljék, ahhoz hosszú évek céltudatos, rendszeres és fáradhatatlan munkájára a tudománynak, egy magasfejlettségű iparnak, foglalkozásukat a legkisebb nünaszokig is tökéletesen ismerő egyéneknek óraműszerű együttműködésre volt szükség. Egy egész ország anyagi és erkölcsi támogatása kellett ehhez.

P. M.

Drágul a papír. A papír ára az utóbbi időben 30–40 százalékkal emelkedett. Ez magában nem lenne olyan feltűnő, hiszen más fogyasztási cikk is megdrágult — mellesleg megjegyezve — anélkül, hogy a munkabérek csak egy dinárral is emelkedtek volna. Van valami azonban a papír árának emelkedésében, ami szimptomatikus és ami egyúttal fényt vet a többi közhasználati cikk emelkedésére is.

A papír feltalálásával az emberiség hatalmasat haladt előre. Meglendítette a gazdasági élet szekerét, zavartalan körforgást biztosított az értékeknek, leegyszerűsítette a pénzforgalmat, bevonta a tudományt a gazdasági életbe, megőrizte a tudományos felfedezéseket és általánosította a tudást. Azt a tudást, amely hatalmat, fegyvert ad az ember kezébe a természettel szemben, amely kiemeli az egyhangú, helyhezkötött robotköréből és az egész világot elébehozza. A megismeréshez segítette az embert, megtanította látni és értékelni, elfogadni és ítéletet mondani. Problémákat vetett fel és megoldásokat nyújtott. Felemelte, megszépítette, átszellemesítette az életet, az igazodó és nyomorúságában, örömeiben is emberi életet.

Van azonban egy másik tulajdonsága a papírnak, amely időnként mélyebben foglalkoztatja az embereket, mint az, amit szellemiekben nyújthat a tudás, a kultúra, a művészet. Egy belső, anyagi tulajdonsága, amely most is elsőbrendű fontosságot nyert.

A papír celuloseból készül. És itt van nagyarányú drágulásának nyitja és az összes többi használati cikk áremelkedésének magyarázata. Mert a celulose nemcsak a papír, hanem egyúttal mindenféle robbanószernak is legfontosabb alkotórésze. A robbanószerek pedig jól tudjuk mirevalók. A spanyol gyerekek asszonyok, fiatalok és öregek szétroncsolt, megcsonkított hullái, a lerombolt házak, felperzselt lakások, iskolák és kórházak, templomok és muzeumok bezsédesen magyaráznak.

A hadiipar milliárdokat emésztve felnyeli a nyersanyagokat, drágítja az élelmet, megnehezíti az életet és állandóan lecsapással fenyegetve, félelmetkeltő Damokles-kardként lebeg az embertömegek milliói felett. És az emberek, akikből megvonják a papírt, az írott szót, a ruhát, a kenyeret, félik, rettegik ezt a hatalmat, mely félelmetesebb a sárkánynál, a tűzhányó hegynél, a villámló viharfelhőnél, mert kiismerhetetlenebb, megfoghatatlanabb, erősebb. Egy új természeti hatalom, mely igájába hajtotta a kultúrát, a tudást és a lelkeket.

Az ember alaptermészetében gyáva. Magában hordja öse rettegéssel teli élettének öröklött ösztöneit. Fél az ismeretlentől, isteníti a titokzatost, imádja a hatalmat. És ma, amikor felmértük korunkat, megismertük multunkat és terveket építettünk a jövőnkéről, már-már leszámoltunk a sötétséggel és a misztikussal s a természet titkos hatalmai a tudás világosságánál az ész bonckése alatt vergődnek — álszent szólamokkal elveszik tőlünk a papírt, elveszik a szót, az írást, a tudást, a szépet, az emberit, a haladást.

Van valami rokonvonás a természeti és társadalmi hatalmak között. Az emberek mindkettőt rettegik, istenítik, imádják s mindkettőnek áldozatokat hoznak. De csak addig, amíg meg nem ismerik. S amíg a természeti erők egymásután kapitulálnak az ész előtt, a titokzatos társadalmi hatalmak raffináltan kendőzik magukat, bújnak, takaróznak. És erre a kendőzésre épp azt vonják el az emberektől, ami a felvilágosításhoz segíthetne. És még egy: minél közelebb jutunk a felismeréshez, annál kétségbeesettebb, erőszakosabb ez a kendőzés. Most a papírra került a sor. Magukköré csavarják, ragasszák a papírokat, a világ minden papírját, hogy felismerhetetlenek, titokzatosak maradjanak.

És ezért drága a papír... És ezért drága a kenyér...

A III. Birodalomban tilos a rövidhullám . . . Berlin június 5. — Az utóbbi napokban a lapok több bírósági ítéletről számoltak be, ahol az elítéltek rádióhallgatók voltak. A hatóságnál bejelentett rádiójuk volt, a köteles díjat is pontosan fizették, mégis évekremelő fegyházra ítélték őket, mert rádiót hallgattak. A III. Birodalomban ugyanis idegen állomások hallgatása bizonyos körülmények között hazaárulásnak számít, de mindenképpen annak tekintik, ha valaki a köztársasági Spanyolország vagy a Szovjetszövetség leadóit hallgatja.

A 29.8 és utóbb 30 és 31 hullámhosszon jelentkező német antifasiszta titkos leadó, melyről már mult számunkban is irtunk, újabb fejfájást okozott a német hatóságoknak. Az állomást Németországban tömegesen hallgatják. Két leadót állítottak be a 29.8-as zavarására, egész Németországot felkuttatták és a titkos leadó mégis minden este tizkor pontosan jelentkezik. „Trotz Gestapo . . .”, a Gestapo ellenére.

A Gestapo most szomorú tapasztalataiból okulva hadjáratot indít a rádiókészülékek gleichsátozására. A városokban már betiltották a rövidhullámú rádiókészülékek árusítását. Az összes rádióhallgatók készülékeit ellenőrizni fogják, hogy nincsenek-e rövidhullámok fogására berendezve és az ilyen gépeket tulajdonosaiknak úgy kell átalakítaniok, hogy ne hallgathassák a rövidhullámú leadókat.

A propagandaminisztérium ezen kívül új rendeletet készít elő, amelynek értelmében csak „nemzeti” rádiókészülékek árusítását fogják engedélyezni vagyis olyanokat, amelyekkel kizárólag német állomásokat lehet hallgatni. Külföldi állomásokat és rövidhullámú leadókat csak külön hatósági engedéllyel szabad az új rendelkezés értelmében hallgatni. A rendelet ellen vétőkre nagy büntetések várnak.

Ez a rettegés a külföldi leadóktól nagyon jellemző a németországi állapo-

tokra. Nagyon biztosnak érezheti a kormány a lába alatt a talajt, ha ilyen neveléses intézkedésekhez kell nyúlnia a külföldi állomások ellen . . . **M. N.**

A fasiszta szellem emberei, ha szórakoznak . . . D'Annunzió, a híres fasiszta olasz költő a Garda tó mellett gyönyörű villát építtetett magának. A villa kertjébe beépíttetett egy kivénült torpedórombolót, a hajó ágyúit rendbehozatta és fasiszta nemzeti ünnepeken üdvölvést ad le belőlük. Az agg költő jámbor katonásdija mindaddig senkinek sem ártott. Nemrégiben azonban vésszesre fordult a helyzet, mert D'Annunzió a hajóágyút praktikus és kevésbé pacifista célokra akarta felhasználni. A költő villájának közelében egy birodalmi német állampolgár vett magának villát s a kertnek D'Annunzió palotája felé eső falát rózsaszínűre festette. D'Annunzió gyűlöli a rózsaszínt. Ultimátumot küldött tehát szomszédjának, amelyben felszólítja, hogy 24 órán belül mázoltassa át falát, különben hajóágyúval rommálóvi a villát. Eleinte a német azt gondolta, hogy tréfáról van szó s nem sokat törődött az „ultimátummal.” D'Annunzió azonban nem tréfált: a határidő letelte után az ágyúcsöveket a német házára irányította s nekikészült a csatának. A megrettent német konzuljához menekült. A konzul azonnal érintkezésbe lépett a legmagasabb római diplomáciai körökkel, kiknek beavatkozására sikerült békét kötni: a vitás falat sárgára festik át, viszont az átmázolás költségeit az olasz állam viseli. Így sikerült megmenteni az olasz-német barátságot. (—)

Széljegyzetek. Kisvárosi elzárt-ságomban egyedül a könyv és olykor-olykor a film jelentett számomra kiteljesült művészetet. Hogy mit nyújthatnak nagyvárosok kulturára éhes embernek, ezt csak könyvekből lapokból álmodhatam. Szobrászat nincsen tájunkon, egy-két

kezdő tehetség viaskodik az anyaggal, szakoktatás híján, sivár talajunkon. Balázs Árpád Egy-két képén keresztül sejtettem meg, mi lehet egy fejlett képkultúra. Tehát mindig a távoli film, a magányosan nyelt betűk voltak megrendítően mély élményeim. Tömegbeforrva, visszafojtott lélegzetű közönségben a hangos, cselekvő, élő művészetet, a legközelebb eső, legrégebb és örökké új művészetet: a színművészetet először éltem meg mostanában, a dunabánsági szlávnyelvű színtársulat néhány szubotcai előadásán.

(Az itteni magyarnyelvű színészkedés izetlen, hangtalan és tehetségtelen ripackodás K. U. K. operettekkel, ezek nem adhattak élményt.)

Négy színdarabot láttam a repertoárból. Miroszláv Krlezsától a Glembáj urakat, Tyoszics—Dimics től Az erőket, Gorkijtől az Éjjeli menedékhelyet, Strindbergtől Az apát.

Azt hiszem nincs a Glembáj urakhoz hasonló haladózellemeű magyar polgári színdarab, mely társadalmi realizmussal így festené a magyar uralkodó osztályok életét. Krlezsa, aki a mai európai színműírók egyik legkülönbje, bámulatos világosan mutatja be a haladás útjában álló osztály háborúelőtti életét. (Ha ezt láthatná a vojvodíniai közönség magyarul!) Amit a tiz szereplő nyújt három felvonásban, üdítő művészet, valóságból kiszakított, lüktető élet. — Tyoszics és Dimics nyolc életképből álló darabja ugyanezen osztály egy rétegének háború utáni életét adja kisebb gazdaságos beosztással, kevésbé nagylélekzetű figurákkal, némi aktivista mellékizzel, de hatásosan, gondolkodásra serkentően, az alsóbb néposztályok felé lenyúlva.

Gorkij Éjjeli menedékhelye ma már klasszikus érték, de a mi vidékünkön a világirodalom legragyogóbb öregjének, Luka vándornak megjelenítése, gazdagító élmény. A már megváltoztatott orosz multat festő Gorkij-színdarab, a lehullott emberség tiszteletkövetelése.

Strindbergéről, a hamisan nőgyűlölő-

nek hirdetett zseniről kiderül Az apában, hogy nem a női-nemet gyűlölte, hanem a tőkésrendet, amely emancipált nőit gonosztevőkke, férfiai pedig örültekké teszi.

Ahogy a dunabánsági színészi együttes ezeket színrehozta úgy rendezésben, mint megjátszásban a legfejlettebb, amit eddig ez a vidék láthatott. Rossz kultúresték és tucatfilmek után nemes, haladó művészet ez. A sokat siratott vojvodíniai közöny mintha meghalt volna néhány előadásra. Zsúfolt házak mellett játszották a haladózellemeű darabokat. Akik eddig nem láttuk, láhattuk milyen vonzó és propagáló ereje van a színháznak.

Nem mondható, hogy nem akadna a vojvodíniai magyar színészkedők között egy maroknyi tehetséges csapat, amely ilyen komoly művészi teljesítményekre vállalkozhatna és talán tehetséges rendező is akadna. Készületlen ujságírók és ripacsok helyett.

Az igazi szláv-magyar kultúrközeledést (amelyről sok álmosító frázist dűnynyögtek el) tényleg meg lehetne valószínűsíteni haladózellemeű, világirodalmi értékű szláv színdarabok lefordításával és előadásával.

Petrovgrádon a vojvodíniai ifjúsági mozgalom (Omladinski Pokret) megmutatta, hogy lehet ilyen haladózellemeű estet megrendezni. A Magyar Közművelődési Egyesület idült és köszvényes munkája helyett haladó kultúrestet csináltak. Zmáj Jovánovics magyarul és Ady szlávul, szavalókorus és kulturális dinamika a tényleges haladás szolgálatában. Nem kultúrsmobok s kávénénikék előadása, de aktív kultúreletet szomjúhozók estje minden eddigi közönségsikert felülmúló tömegekkel! Beszámoltak erről az estről azok a lapok is, amelyek ezt mi giccses magyar vidéki színészkedésünket agyba-főbe dicsérik.

Laták István.

Szemle, szemelvények

Művészetben, politikában, széles távlatú dolgokban és apró napi ügyekben, a dolgozók hada mindjobban a polgárság összes kultúrértékeinek örököse és továbbfejlesztőjeként jelentkezik. Az újabb idők lebiggadásának, meggondoltságának eredménye az is, hogy ma már proletárművészek is azt fogadjuk el, aki tud, aki művész elsősorban és azután nézzük, hogy mit nyújt újat, előrelendít a műveiben.

Gereblyés László legújabb verseskötve is (Nehogy engedj! Cserépfalvi kiadás, Budapest 1937.) szép példája annak, hogyan lehet valaki érett művész, lelkesítően jó költő és egyben osztálya igaz érzéseinek megszólaltatója. Ízes új magyar nyelv, de szinte petőfien világos stílus jellemzi Gereblyés László új verseit, aki mostani könyvében már mint csiszolt formaművész mutatkozik be, (egy-két verse kivételével) teljesen levetkőzte a háború utáni magyar költők nagy részére jellemző aktivista, szabadversí szólamformát.

A túlhajtott szabadverselés gazdagodott ellentétékként jelentkezik ez a formában is mindjobban tökéletesülő haladó magyar költészet, mely hivatva van, hogy az Ady költészetéig eljutott, de a bomlás kassáki versfeléitől megriadt olvasókat ismét versolvasásra készítse.

Gereblyés verseskötveiben egészséges hangon szólal meg a börtönélet, a gyár hajszája, sőt a szerelem, a kedves iránt, az asszony iránt, aki hűségesen várja fogoly férjét, a szülők iránti szeretet, a reakció ellen és a haladásért szívszorongva küzdő ember érzelmi skálája. Tiszta formát kap ebben a harmincöt versben a mindig hétköznapot élők harca a keserű mában egy jobb holnapért.

1. 1.

Új Élet (Košice—Kassa, 1937. május. A csehszlovákiai ifjúkatolicizmus lapja.) Az „Új Kor”, a magyarországi katolikusok hetilapja nyílt levelet intéz a pécsi egyetemi ifjúsághoz a bányászstrájkjal

szembeni passzív magatartásával kapcsolatban. A nyílt levél többek között a következőket írja:

„Egész Pécs, az egész ország valósággal elvárta, hogy a magyar munkások mellett és az osztrák nagyvállalat ellen mozduljon meg a pécsi ifjúság. Itt volt az alkalom, hogy megmutassátok: nem csak szólásokban, nem csak beszédben vagytok szolidárisak a munkássággal. Hiszen azokról a munkásokról volt szó, akiket gyűléseiteken és hetilapjaitokban mindig „magyar testvérnek” neveztek és nem győztök elégszer a kebletekre ölelni.

Az ország várt és ti tüntettetek is. Fontosabbnak tartottátok az egyetemi numerus clausus dolgát, mint a munkásság nyomorát . . .

Ne gondoljátok, hogy lehetlent kívánok tőletek, olyasmit, amit nemzeti érzelmi magyar ember nem tehetne meg. Ne horkanjatok fel, hogy arra biztatlak: tüntessetek azok mellett, akik beugrottak a „moszkvai uszítóknak”. Gondoljátok arra, hogy a második sztrájkhoz már a keresztényszocialisták is csatlakoztak. Ha már nem az embert, a magyart, a gondokban verejtékező sokgyerekes szegényt nézitek, hanem a pártigazolványt, akkor ejtsen gondolkodóba, hogy ime a Quadragésimo Anno alapján álló keresztény szakszervezetek nem ijedtek meg attól, hogy Moszkvát kiáltanak feléjük. Tőletek is csak csürés-csavarás és tájékozatlanság, ha minden munkás-megmozdulásban Moszkva kezét keresitek. Moszkva dolgozik, persze, hogy dolgozik, de eredményt csak ott ér el, ahol talaj van. Úgy látszik a mecseki közszenvidék nagyszerű talaj . . .

Ha a keresztényszocialistáknak eléggé keresztény, eléggé nemzeti volt volt válni a közösséget a munkássággal, az lehetett volna nektek is . . .

Nem kétséges, hogy magatokban egytől egyig a munkásoknak adatok igazat. A diákszobákban, a sovány menza-ebéd abrosza mellett a munkások mellett

vagytok. Feleljetek: miért nem mertétek most is kimondani? Ha a munkások nem félték levonulni a bánya éjszakájába, miért féltetek ti kivonulni a világos ucára? Hiszen egyéb tüntetésekből jól tudjátok, hogy bántódástok nem esik... Feleljetek hát, miért halgattatok? Feleljetek, mert nem tudom mi lesz az értelmiségi ifjúságból az ipari és mezőgazdasági munkásság nélkül és mi lesz a munkássággal az értelmiségi ifjúság nélkül?"

A pécsi egyetemi ifjúságnak tett szemrehányás gondolkodóba kell, hogy ejtsen bennünket, a kisebbségi magyar értelmiség újabb nemzedékét is. Vállalunk-e közösséget a magyar munkássággal? Felmerünk-e lépni a túlalacsony napszámok és hasonló jelenségek ellen? Konkrét esetekben exponáljuk magunkat a dolgozók érdekeiért? Vagy mi is félünk azoktól a magyaroktól, akik munkásmegmozdulásban „kommunizmust” szimatolnak? Vajon mi is félünk attól, hogy kommunistáknak fognak minket bélyegezni bizonyos körök, ha síkra szállunk a szociális igazságért?

KÉT KÖNYV

1.

Hogy akkora elmaradottság uralkodik Magyarhon egyes részein, hibás abban a hivatalos történetírás is, amely a vezető osztályok ízlése szerint alakította a múltat Kovács Imre most a meghamisított évszázadok elkendőzött igazságait fedezi fel. Új könyvében, a Néma forradalomban arra a kérdésre felel: mi volt az oka, hogy az ország lakosságának nagyobbik fele — a szegénynemzet — mindmáig nem emelkedhetett fel a nemzeti sorba? Milyen felsőbb társadalmi osztályok, deres törvények, hármas könyvek zárták el a népi erők szabad fejlődési útját? Micsoda öngyilkos eszközökhöz (szekták, kivándorlás, egyke) folyamodott a parasztság végső inségében,

mikor lázadásait leverték, sorait megtizedelték?

A sivár jelenből indul ki. A Pallavicini örgróf uradalmait járja és lerombolt, szétvert falvakat lát mindenfelé. Népes községi falvakat pusztítottak el a Pallavicini örgróf hajcsárai, csak azért, mert a házhelyeket bérlő szegény kisgazdák nem tudtak fizetni. Alig egy-két évvel ezelőtt is, még napirenden voltak az ilyesfajta házlerombolások, falu-szétverések. Ez a jelen, a ma. Tehát nem változott semmi, a következmények is ugyanazok, mint századokkal ezelőtt. A megkínzott, megtiport, kilakoltatott magyarok riadt tömege a szektába menekül, a teljes nihilizmusba. Pedig elég intőjelel akad a multban. Hogy veszett el Erdély? A magyar főnemesek kiírtották a forradalmár parasztságot Erdélyben és helyére a román elem tódult be a biztos honfoglalás reményében. Erdély sorsa 1437-ben dőlt el és a mult század végén, mikor engedték-hagyták kivándorolni a magyarság zömét Amerikába, Bukovinába. Így fog elveszni a Dunántúl is, ahol az elerőtlenedő puszták népe helyére farkasétvággal tör elő a Berlinből táplált német imperialista nacionalizmus. Az volt a baj mindig a történelem folyamán, hogy az uralkodó társadalmi rétegek összevévesztették osztályukat a nemzettel és mikor a parasztság komoly osztályöntudattal jelentkezett s részt kért a nemzeti örökségből, mindig visszataszították az állati sorba.

2.

A fővárosból kiindulva, délnek és délkeletnek veszi útját az új felfedező Erdei Ferenc és a léptei nyomán új pontjai világosodnak meg az ország térképének. Ez a Duna—Tisza-köz földje és népe, szorosabban a Budavidék, Pestvidék, a Három Város (Kecskemét, Nagykőrös, Cegléd), Kiskúnság, a megmaradt Bácska, s a vigasztalan Dunamellék. Az ország aránytalanul nagy feje, Budapest nem kapcsolódik össze a környékkel, — ál-

lapítja meg először is a felfedező, akit túljutva a főváros határain: homokos pusztai szél, mocsár, kopasz mezőség, ó-nádasok vízmadarai, rideg zsellérnyomorúság fogadnak.

Harcos magyar századok levegője csapja meg a Duna—Tiszaköz felfedezőjét. Az a föld ez, ahol legtöbbet vértett a nemzet a törökpusztítás, a parasztlázadások leverése és a rendi társadalom önkényuralma által. Katona József formálta itt a szenvedő-panaszkodó Tiborc alakját, homok, vinkó és poros akták között; — erről a földről röppent fel a magyarság legbüszkébb szabadságmadara: Petőfi Sándor, innen hozta Toldi Miklóst az elkívánkozó Arany Janos, és ezen a földön őrzik Kossuth Lajos turini halottas ágyát, reménytelenül várva a kossuthi eszmék valóráváltását. És hogy még teljesebb legyen a kép: itt toborozta hadait Dózsa György s a ceglédi piacon mondta el ama nevezetes beszédét...

De ez a föld adja a kecskeméti barchokot is, a híres nagykőrösi salátát, ez a föld mutatja a ceglédi, nagykőrösi és kecskeméti ragyogó agrárkulturát jó példaként más tájaknak, hogy micsoda gazdag Kánaán lehetne az egész országban teremteni, ha tervszerű szociális kultúra ötvözné szerves egészbe a „homok hőseinek” emberfeletti teljesítményeit és mindenütt szabad utat engednének a lefojtott népi erők áramlásának. Ami jót, ami üdítő oázist felmutat itt-ott a Duna—Tiszaköz, azt lerontja a Dunamellék, a maradandóság országa, ahol halálosan megtört minden lendület, életkedv és ahol a futóhomokon kívül nagyobb vész pusztítja a lakosságot, az egyke... Jellemző pontja ennek a megkövesedett világnak Kalocsa, az érsek városa, ahol és környékén minden a papságé. Valóságos teokrácia uralkodik még itt ma is, a papság uralma teljes, nemcsak a lelkek fölött, de minden anyagi fölött is. A kalocsai rendi társadalom minden reformot felforgatónak nevez. Csoda-e, ha ez a

megmerevített földrész már a halál felé indul, az egyke által néptelenedik és a halálbaindulás utolsó pillanatában gyönyös bokréttákkal tetszeleg önmagának s az ország idegenforgalmának. Mert ezt a ferde parasztdívatot az érseki Kalocsa adta a világnak, önámításként. A maradandóság országán — mondja Erdei — már nem segíthet a vérátömlesztés se, semmiféle diéta, hanem egyedül az országos radikális segítség. **Vass László**

Szabad szó. (A franciaországi és belgiumi magyarság lapja. Páris 1937 május 1).

Csilingelő gyöngyvirág. — Fleurissez-vous, monsieur! Achetez le muguet, porte-bonheur! Vingt sous le bonheur!

Ezidén későn nyílik a gyöngyvirág. Inkább bimbóknak lehetne őket nevezni, mint csilingelő gyöngyvirágnak. Mégis mindenki vesz belőle néhány szálát és gomblyukába tűzi. Szerencsevirág, a szerencsével pedig nem szabad tréfálni.

A felvonuláson csak két jelvényt viselnek a tüntetők: a spanyol köztársaság iránti szolidaritás jelvényét és a — gyöngyvirágot. A kettő azonban nem zárja ki egymást. S volt valaki, aki a kettőt egygé varázsolt. Nem költő és nem népszónok, hanem egy textilgyári munkás. Róla szól e kis történet.

Délután háromkor forróság uralkodott a boulevard Voltairen. A ragadó úttesten álldogáltunk, vártuk, hogy az előttünk vonulónk megmozduljanak. Maurice, 22 éves textilmunkás és az F. S. G. T. kosárlabda játékosa, szórakozottan játszadozott néhány szál bimbózó gyöngyvirággal. Majd tréfából kiáltozni kezdett:

— Vingt sous le porte-bonheur, vingt sous, mademoiselle! — Húsz szu hölgyeim, a gyöngyvirág, húsz szu!

— Vingt-cinq! — kiáltotta valaki. — Huszonöt!

Megkezdődött az árverés:

— Két frank ötven a gyöngyvirág, két frank ötven a spanyol köztársaságnak. Senki többet? Először, másodszer...

Három frankért kelt el a csokor. Azaz a vásárló csak egyetlen szálát kapott a csokorból. A többi kellett a spanyol köztársaságnak.

Szálanként kelt el a bokréta. Negyvenegy frank gyült össze. De csalás volt a dologban. Maurice többször adta el ugyanazt, mert az árverezők mind visszaadták az árva virágszálakat.

A svéd szakszervezetek ereje 1936-ban. A szakszervezeti mozgalom egyre nagyobb tért hódít Svédországban. A Svéd Szakszervezeti Szövetség ez évi kimutatása szerint a szervezett munkások létszáma 1936. elejétől 1936. végéig 701.000-ról 750.000-e emelkedett. Meglepő sikerekről számol a szakszervezeti mozgalom azon munkásrétegeknél, ahol eddig a legkisebb eredményt tudta felmutatni. Az Erdőmunkások és Rokonszakták Országos Szövetségének taglétszáma 26.000 főről 30.000 főre, a Földmunkások Országos Szövetségének taglétszáma pedig 19.000 főről 24.000 főre emelkedett. A legnagyobb taglétszám emelkedést a Vas- és Fémmunkások Országos Szövetsége érte el. Ez a Szövetség, amely a legerősebb és legfejlettebb központi érdekképviselete a svéd munkásságnak, az eddigi 110.000 helyett ma már 130.000 aktív tag felett rendelkezik.

A svéd szakszervezeti mozgalom a munkásság kulturális kiképzése terén is jelentős munkát végzett az 1936-os év-

ben. A brunsviki központi szakszervezeti nevelő iskola 13 hétig tartó funkcionárius-képző tanfolyamot rendezett, amely ez évben a legszebb eredménnyel zárult. Azonkívül se szeri se száma a különböző Szövetségek által rendezett társadalom és egyéb tudományi ágakat felölelő tanfolyamoknak, amelyek az 1936-os évben is jelentős lépéssel vitték előbbre a svéd munkásosztályt a kulturális előrehaladás útján.

(„Ujedinjeni Sindikati“ Beograd, 1937)

Szerkesztői üzenetek

Olasóinkhoz! Rajtnak kívülálló okok miatt nem közölhetjük: Valéri Pál: A nemzetiségi kérdés Vojvodinában c. cikkét.

Moravica. Tekintettel arra, hogy szerkesztőségünk elvben elvetette a névtelen írások közlését, versét csak ezen a helyen hozhatjuk:

A tévelygőhöz

Testvér, ki tőlünk messze, más utakon jársz,
Ki mindent mástól, valami csodától vársz
Ki velünk nyomorogsz, de kiutat nem találsz...
Ki a hívó szóra bedugod füledet
Nézd meg sápadt, rongyos gyermekedet.
Hogy nézhetsz gyermeked vádló szemébe
Mintha kérdezné: apám ember vagy-e?
Nézd a palotát, amiket építsz, az egekig érnek
És a gyermekid jingyenkonnyán élnek.
Ott szívéből ami szép s jó, mind kiölik
És hazug, talpnyaló koldussá nevelik.
Hogy akarod, hogy gyermeked tiszteljen?
Mikor autót, palotát csinálsz másnak
Kik elősdei ennek a világnak
És gyermekid azoknak eldobott rongyaiba járnak.

Egy földmunkás, Moravica.

Sós Aladár dr. megállapítása:

„A magyar nép azért fűszerezi annyira az ételleket, mert a sok fűszerrel próbálja éhségét elaltatni, mikor éhségének kielégítésére, a fogyasztott ételek tápértéke nem elég.“

Idézi, Sz. Z.: A tardi helyzet 65. oldal.